

учебно-воспитательной работы в школе, которые заложены выдающимся педагогом. Раскрыто содержание понятия «принцип партнерства». Показана необходимость применения диалоговой стратегии и педагогического взаимодействия, которая может быть реализована благодаря единству интеллектуальной деятельности, мировоззренческих убеждений и творческого сотрудничества. Проанализирована особенность учебного процесса В. Сухомлинского и обоснованы основные положения проблемы исследования. Подчеркнуто значение нравственных, культурных, эстетических навыков в формировании образованной личности, влияющие на реализацию принципа партнерства.

Ключевые слова: принцип партнерства, педагогика, взаимодействие, воспитание, творческая работа, коллектив, педагогическая деятельность.

Olena Pavlova. Principle of partnership in V. Sukhomlynsky's pedagogical system

The article is devoted to the principles of partnership in the pedagogical system of V. Sukhomlynsky. In the works of the teacher theoretically grounded provisions that reveal the peculiarities of the concept of partnership relations. The main line, namely the creative interaction with others, passes through all the pedagogical heritage of the author. Traditional education focuses on the development of the individual, based on the moral and spiritual world of man. Analysis of the research pedagogical heritage of the teacher attracts the attention of many specialists, and his ideas find their continuation in numerous scientific works. The new direction of pedagogy originated in the second half of the XX century and the main provisions of scientific research are based on the pedagogical achievements of V. Sukhomlynsky.

The urgency of the study is to identify the principle of partnership in the V. Sukhomlynsky's pedagogical system. An important factor providing the optimal conditions for cooperation is the formation of mental qualities of schoolchildren. As a result of the research it was discovered that the ideological content of V. Sukhomlynsky's education is based on the principles of partnership. Therefore, the impact on the personality is possible only if the activities of the whole school, parents, the public are directed together. In his views, the teacher reveals the importance of the development of student thought and the main condition is based on the humanistic paradigm.

It is considered that the specificity of the educational process is based on effective interaction and pedagogical support. Analysis of the study opens a new promising way to implement the principle of partnership, and the result can be adapted to the modern educational process.

УДК 371.13

Любов РЕХТЕТА

кандидат педагогічних наук,
докент кафедри початкової освіти Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: rekhtetalo@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ (ЗА ПЕДАГОГІЧНОЮ СПАДЩИНОЮ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО)

У статті зроблено аналіз педагогічних поглядів та практичного досвіду видатного українського педагога В.О. Сухомлинського з проблеми здорового способу життя та рекомендованих ним основних напрямів виховної роботи у Павлівській середній школі щодо реалізації завдань зміцнення здоров'я школярів. Також виділено основні здоров'язбережувальні ідеї видатного педагога, які можуть бути використані в процесі підготовки майбутніх фахівців початкової ланки освіти.

Ключові слова: культура здоров'я, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальні ідеї.

Здоров'я посідає особливе місце у системі людських цінностей, усвідомлюється як неоціненне благо, складова щастя і добробуту. Одним із основних напрямів сучасного освітнього процесу є проблема збереження здоров'я здобувачів початкової освіти, через галузь освіти, науково-обґрунтоване систематичне впровадження здоров'язбережувальних технологій.

У Державному стандарті початкової освіти наголошується на необхідності «формування соціальної компетентності та інших ключових компетентностей, активної громадянської позиції, підприємливості, розвитку самостійності через особисту самоідентифікацію, застосування моделі здорової та безпечної поведінки, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших

людей, дотримання здорового способу життя» [1, 93].

В умовах сьогодення фахівець повинен бути професіоналом своєї справи, який постійно розвивається та самовдосконалюється. У Законі України «Про освіту» зазначається, що «метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань» [1, 15]. Сучасні вимоги до підготовки майбутніх фахівців потребують відповідного вдосконалення. Одним з видатних педагогів, спадщину якого використовують для підготовки фахівців різного профілю, й фахівців початкової ланки освіти зокрема, є В. О. Сухомлинський.

Аналізуючи низку заходів щодо покращення стану здоров'я сучасних школярів в Україні проблема збереження здоров'я залишається невирішеною. У зв'язку з вирішенням даної проблеми є потреба звернутися до педагогічної спадщини видатного українського педагога В. О. Сухомлинського, який велику увагу приділяв фізичному розвитку і здоров'ю дітей.

Широкий спектр актуальних проблем, висвітлених у педагогічних працях та втілених у практичну діяльність Василем Олександровичем Сухомлинським, вивчався багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, а саме: О. Є. Антоною, І. Д. Бехом, С. С. Вітвицькою, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюном, Н. А. Калініченко, М. В. Левківським, О. В. Сухомлинською, М. Д. Ярмаченком та ін.

Окремі аспекти дослідження фізичного виховання та його вплив на здоров'я та загальний розвиток особистості школяра в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського знаходимо у науковому доробку В. П. Горашука, В. Й. Галан-Влашука, М. Д. Зубалія, Г. П. Ковальчук, О. М. Іонові, С. Ф. Одайник, В. П. Оржеховської, Н. С. Побірченко та ін.

Науковці загострюють увагу на проблемі зміцнення здоров'я школярів, вказують на окремі кроки у вирішенні цієї проблеми. У своїх працях вчені одноставно висловлюють думку про величезну цінність і актуальність творчого доробку вчителя-новатора, про необхідність вивчення, осмислення і впровадження його ідей в педагогічну практику. Зокрема, в пошуках шляхів вирішення проблеми фізичного розвитку і здоров'я дітей.

Кожен навчальний предмет у межах власного змісту об'єктивно містить можливості для комплексної дії на особистість учня.

Метою статті є висвітлення здоров'язбережувальних ідей в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського та проаналізувати рекомендовані вченим-новатором основні напрямки вихо-

вної роботи у Павлівській середній школі щодо реалізації завдань зміцнення здоров'я у школярів.

Звернення до педагогічної спадщини В. Сухомлинського на сучасному етапі є особливо актуальним, а проблема здоровий спосіб життя – пріоритетна основа виховання заслуговує на увагу педагогів. Здоровий спосіб життя виступає як дієвий і надійний засіб збереження та зміцнення здоров'я, є основою первинної профілактики захворювань, однією з найбільш ефективних форм їх запобігання.

Великого значення виховання здорового покоління надавав видатний вітчизняний педагог В. О. Сухомлинський. У його педагогічній діяльності значне місце займали питання здоров'я учнів, особливо молодших школярів. В цьому плані можна виділити деякі основні напрямки виховної роботи Павлівської середньої школи щодо реалізації завдань фізичного виховання та зміцнення здоров'я у школярів:

- пропаганда фізіолого-гігієнічних знань серед батьків. З метою залучення до грамотного підходу у формуванні здоров'я своїх дітей була створена батьківська школа.
- створення здорового природного мікроклімату шкільної садиби.
- оскільки результати навчання учнів залежать від фізичного розвитку, стану здоров'я, то вивченням майбутніх школярів вчителі починають з ознайомлення з їхнім здоров'ям. І на основі цього кожній дитині визначається індивідуальний режим праці і відпочинку.
- санітарно-гігієнічні вимоги до зовнішніх умов життя, режиму праці та відпочинку учнів;
- особливості організації фізичної праці дітей як важливого засобу зміцнення здоров'я: фізичне виховання на уроках фізичної культури та в процесі позакласної спортивно-масової роботи;
- організація активного діяльного відпочинку учнів;
- система бесід про людину і особливості людського організму;
- оптимальне чергування розумової і фізичної праці; оздоровча спрямованість системи фізкультурних занять;
- утвердження у свідомості учнів необхідності уважного і дбайливого ставлення до свого здоров'я і здоров'я інших.

Відомий вчений-практик писав, що «Приховані, замасковані дитячою жвавістю, рухливістю нездужання і захворювання серцево-судинної системи, дихальних шляхів, шлунково-кишкові дуже часто є не хворобою, а відхиленням від станку здоров'я» [6, 48]. І далі: «Єдиним радикальним

лікуванням у таких випадках може бути зміна режиму праці й відпочинку: тривале перебування на свіжому повітрі, сон при відкритій квартирі, виконання вимоги рано лягати спати і рано вставати, раціональне харчування» [6, 48].

Здоровий спосіб життя забезпечує досягнення високого рівня психічного, фізичного розвитку, високу працездатність, довголіття. На думку відомого педагога-практика В. О. Сухомлинського «Добре, міцне здоров'я, відчуття повноти, невичерпності фізичних сил – дуже важлива умова життєрадісного світосприймання, оптимізму, готовності долати труднощі [4, 192].

До сприятливих чинників оздоровлення, які є складовими здорового способу життя (стилю та устрою життя) за його переконанням належать: достатня рухова активність, збалансоване харчування, дотримання правил особистої гігієни, загартування, позитивні емоції, дотримання оптимального режиму дня «Праця на відкритому повітрі цілюще впливає на дітей з великою нервовою збудливістю – дратівливих, неспокійних» [7, 138].

В. О. Сухомлинський, був справжнім поборником за здоров'я дитини. Він пише: «У вивченні дитини її здоров'я має бути предметом особливої уваги педагогічного колективу». «Я не боюсь ще й ще раз повторити: турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили». [6, 103]

Вчений на практиці довів доцільність цих чинників та їх вплив на дитину. «Ми добиваємося, щоб діти, в яких млявість, уповільненість розумових процесів є наслідком загальної слабості організму, навесні, влітку і восени спали під відкритим небом, харчувались особливо багатою на вітаміни й фітонциди їжею (мед, весняне і літнє молоко, масло, яйця, м'ясо, фрукти), у літній час цілодобово дихали повітрям полів і лугів – усе це справляє чудодійний вплив на їхнє здоров'я і розумовий розвиток» [4, 193]

Василь Сухомлинський, спираючись на багатий педагогічний досвід, запропонував свою систему по збереженню здоров'я дітей, виокремив і обґрунтував принципи медичної педагогіки: «Головними принципами медичної педагогіки є:

- щадити легко вразливу хворобливу психіку дитини;
- всім стилем, укладом шкільного життя відвертати дітей від тяжких думок і переживань, пробуджувати в них життєрадісні почуття;
- ні за яких обставин не дати зрозуміти дитині, що до неї ставляться, як до хворої» [6, 52]. Більшість його праць, тією чи

іншої мірою, присвячені питанням саме здорового способу життя, індивідуального підходу до дитини по суті є рекомендаціями яких потребують сучасні заклади освіти.

Так у книзі «Павлицька середня школа» третій розділ якої, присвячений збереженню здоров'я має назву: «Піклування про здоров'я і фізичне виховання». Саме тут вчений розглядає питання взаємозалежності: здоров'я і духовне життя школярів; праця як засіб зміцнення здоров'я [7].

Праця «Сто порад учителів», заслуговує на увагу тому, що учитель-новатор в одній із порад зупиняється на турботі про здоров'я і повноту духовного життя вчителя [5].

Питання здоров'я на думку педагога, значною мірою залежить від духовного життя дитини. Саме ці думки знайшли своє втілення у книзі «Серце віддаю дітям». У розділі «Школа радості» він наголошував на тому, що природа, – джерело здоров'я. У розділі «Роки дитинства», В. О. Сухомлинський окреслив, що саме в дитинстві закладаються основи здоров'я і тому турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. При цьому підкреслює, що турбота про здоров'я не можлива без постійного зв'язку із сім'єю [6] Важливого значення педагог надає природі як джерелу здоров'я. «У перші тижні роботи школи радості я уважно вивчаю здоров'я дітей» [6, 49]. У праці «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» педагог звертає увагу на піклування про здоров'я молодого покоління, фізичне виховання.

Видатний вчений В. Сухомлинський пропонував ефективні шляхи зміцнення здоров'я, а його поради доцільні у підготовці майбутніх фахівців початкової ланки освіти. Сучасний рівень розвитку суспільства в значній мірі актуалізує наукові проблеми пов'язані зі збереженням здоров'я і формування культури здорового способу життя здобувачів початкової освіти. Саме для цих фахівців початкової ланки освіти повинні стати пріоритетними основами здоров'я, фізкультура, безпека життєдіяльності у роботі з молодшими школярами. Педагоги повинні вміти: визначити вплив несприятливих чинників довкілля на здоров'я дітей і давати рекомендації на їх усунення; підбирати допоміжні засоби, які сприятимуть підвищенню розумової і фізичної працездатності; визначити рівень фізичної та функціональної підготовленості (рівень здоров'я) молодших школярів і вміти визначити оптимальний руховий режим; давати конкретні рекомендації щодо контролю за станом здоров'я дітей ; надавати дієві рекомендації по використанню основних складових компонентів здорового способу життя для збереження і зміцнення здоров'я; сприяти вихованню у дітей навичок, а згодом і потреб здорового способу життя.

З цього приводу В. Сухомлинський пише: «Ми прагнемо привести вихованців до переконання, що завдяки регулярним вправам у них не тільки розвивається краса тіла, гармонія рухів, а й формується характер, гартується сила волі» [7, 142].

У твердженнях педагога лежить уява про здоров'я, як єдине ціле, складене із взаємозалежних частин. «З кожним роком нам стає дедалі зрозумілішою і зрозумілішою залежність духовного життя дитини – інтелектуального розвитку, мислення, уваги, пам'яті, посидючості – від «гри» її фізичних сил» [7, 125].

Видатний вчений довів, що духовний аспект здоров'я, фізичний, емоційний, інтелектуальний, соціальний і особистісний аспекти здоров'я взаємопов'язані.

На думку Василя Олександровича фізичний аспект здоров'я – це, перш за все, обсяг фізіологічних (функціональних) резервів і тому заняття фізкультурою і спортом відіграють певну роль у всебічному розвитку дітей лише тоді, коли вся навчально-виховна робота пройнята турботою про здоров'я. І як стверджує вчений стан фізичного здоров'я людини в значній мірі залежить від її духовного стану. Духовність – це зв'язок між зовнішнім і внутрішнім світом людини, усвідомлення своєї причетності до живої і неживої природи. Духовність є проявом морального потенціалу людини і її доброзичливості, співучасті і безкорисливості. Інтелектуальний – рівень інформації, яка може бути використана для організації здорового способу життя. Він наголошує на тому, що «Проблема розвитку фізичних сил дітей має і зворотній бік: здоров'я величезною мірою залежить від духовного життя, зокрема від культури розумової праці» [4, 193]. Емоційний аспект здоров'я пов'язаний із розумінням своїх почуттів і вмінням їх виражати. За глибоким переконанням вченого «Під час виконання таких вправ, як біг, стрибки, плавання, ходьба на лижах тощо, а також у різноманітних спортивних іграх великого значення надається естетичному задоволенню» [4, 195]; соціальний аспект здоров'я полягає в усвідомленні себе як корисної частини соціуму «Добре здоров'я, відчуття повноти, невичерпності, фізичних сил найважливіше джерело життєрадісного світосприймання, оптимізму, готовності подолати будь-які труднощі. Хвора, квола, схильна до захворювань дитина – джерело багатьох негод» – пише В. Сухомлинський [7, 125]; особистісний – в усвідомленні себе як особистості, яка здатна до самореалізації. З цього приводу він говорить: «Зміцнити здоров'я людини в дитинстві, не допустити, щоб дитина вступала в юність кволою і млявою ~ це означає дати їй всю повноту життєвих радощів» [7, 138].

Особливу увагу, у школі якою керував відомий педагог приділяли гігієні дітей. За його переконанням гігієна тіла, забезпечення його чистоти, догляд за шкірою і волоссям є обов'язковими елементами особистої гігієни. З метою профілактики захворювань він рекомендував дотримуватись гігієнічних правил догляду за шкірою, систематично загартовуватись.

«Праця на відкритому повітрі особливо в помірний мороз, усуває схильність до простудних захворювань, благотворно впливає на дітей з великою нервовою збудливістю. Ця праця – головна умова запобігання нервозності, нерівноваженості, роздратованості» [4, 195].

Система зміцнення організму, як склалася в нашій виховній роботі, пише В. Сухомлинський педагог «починається із загартування ніг; при цьому звичайно, береться до уваги загальний аспект здоров'я дитини» [6, 111].

«Якщо дитина влітку не ходить босоніж – ніякі купання і обтирання мокрим рушником не допоможуть» – стверджує педагог [6, 111].

На думку вченого, діти повинні якомога більше проводити часу на свіжому повітрі. За його глибоким переконанням: «Еліксиром здоров'я є повітря, насичене фітонцидами злакових рослин – пшениці, жита, ячменю, гречки, а також лугових трав. Я часто водив дітей у поле, на луг – нехай дихають свіжим повітрям, що настоялось на ароматі хлібних рослин. Посадіть під вікном спальні ваших дітей кілька горіхових дерев, радив я батькам» [6, 49].

За глибоким переконанням В. Сухомлинського, турбота про людське здоров'я, тим більше про здоров'я дитини – це не просто комплекс санітарно-гігієнічних норм і правил, це перелік вимог до режиму, харчування, праці, відпочинку. Це насамперед турбота про гармонійну повноту всіх фізичних і духовних сил, і вінцем цієї гармонії є радість творчості. Тим самим вчений підводить нас до думки, що «Від харчування в роки дитинства залежить гармонія, пропорційність частин тіла, зокрема правильний розвиток кісткової тканини і особливо грудної клітки. Багаторічні спостереження показують, що при відсутності в їжі мінеральних речовин і мікроелементів непропорційно розвиваються окремі частини скелета, що на все життя позначається на постаті, щоб не допустити цього, я дбав про повноцінне вітамінне харчування, про те щоб їжа містила вітаміни й мінеральні речовини» [6, 108].

Педагог наголошував, «Відсутність апетиту – грізний бич здоров'я, джерело хвороб і нездужань» [6, 105]. В. Сухомлинський у процесі формування здорового способу життя дітей звертав увагу на систематичність, послідовність їхнього

навчання і виховання, які дають можливість проводити оздоровчу роботу ускладнюючи завдання «Дитина – жива істота, її мозок – найтонший найніжніший орган, до якого треба ставитися дбайливо і бережно» [7, 127]. Вчений вважав, що саме «Режим фізичної і розумової праці та відпочинку – дуже важлива умова міцного здоров'я і бадьорого духу» [7, 127], які треба враховувати при підготовці фахівців галузі початкової освіти.

Таким чином здоров'язбережувальні ідеї, запропоновані видатним вченим та педагогом

В. О. Сухомлинським переосмислюються в сучасному контексті та можуть бути застосовані в процесі підготовки та самовдосконалення майбутнього вчителя загальноосвітньої школи I ступеня з питання реалізації якісно нової ролі фахівця освіти, який має розвинені творчі здібності та високу професійну компетентність. Майбутній фахівець початкової ланки освіти повинен перед собою ставити ряд завдань щодо впровадження ідей формування здорового способу життя в освітній процес школи I ступеня.

Список використаних джерел

1. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. ТД "Освта-центр+", 2018. – 240 с.
2. Крук М. З. Погляди Василя Сухомлинського на фізичне виховання підростаючого покоління / М. З. Крук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: науковий журнал. Педагогічні науки. Житомир: Вид-во Житомирського держ.ун-ту імені І.Франка, 2017. Вип. 5 (91). с. 57-61.
3. Соколовська О. С. Підготовка фахівців галузі дошкільної освіти до реалізації здорового способу життя на засадах педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського / О.С. Соколовська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць. Випуск 1.39. Миколаїв : МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2012. С.305-312.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. Школа, 1976. – Т.1 – 654 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. Школа, 1976. – Т.2 – 670 с.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. Школа, 1977. – Т.3 – 670 с.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. Школа, 1977. – Т.4 – 640 с.

References

1. Typovi osvritni prohramy dlia zakl. zahalnoi serednoi osvity: 1-2 klasy [Typical Educational Programs for the general secondary education institutions: 1-2 classes]. TD "Osvta-tsentr+", 2018. —240p. [in Ukrainian]
2. Kruk M.Z. Pohliady Vasylia Sukhomlynskoho na fizyчне vykhovannia pidrostaiuchoho pokolinnia [Vasyl Sukhomlynsky's views on the physical education of the younger generation] / M.Z. Kruk // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka: naukovyi zhurnal. Pedagogichni nauky. Zhytomyr: Vyd-vo Zhytomyrskoho derzh.un-tu imeni I.Franka, 2017. Vyp. 5 (91). P.57-61. [in Ukrainian]
3. Sokolovska O.S. Pidhotovka fakhivtsiv haluzi doshkilnoi osvity do realizatsii zdorovoho sposobu zhyttia na zasadakh pedahohichnoi spadshchyny V.O. Sukhomlynskoho [Training of specialists in the field of preschool education to implement a healthy lifestyle – on the basis of pedagogical heritage VO Sukhomlynsky] / O.S. Sokolovska // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho: zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 1.39. Mykolaiv : MNU imeni V.O.Sukhomlynskoho, 2012. P.305-312. [in Ukrainian]
4. Sukhomlynskyi V.O. Vybrani tvory [Selected Works]: u 5 t. / V.O. Sukhomlynskyi. – K.: Rad. Shkola, 1976. – T.1 – 654 p. [in Ukrainian]
5. Sukhomlynskyi V.O. Vybrani tvory [Selected Works]: u 5 t. / V.O. Sukhomlynskyi. – K.: Rad. Shkola, 1976. – T.2 – 670 p. [in Ukrainian]
6. Sukhomlynskyi V.O. Vybrani tvory [Selected Works] : u 5 t. / V.O. Sukhomlynskyi. – K.: Rad. Shkola, 1977. – T.3 – 670 p. [in Ukrainian]
7. Sukhomlynskyi V.O. Vybrani tvory [Selected Works] : u 5 t. / V.O. Sukhomlynskyi. – K.: Rad. Shkola, 1977. – T.4 – 640 p. [in Ukrainian]

Любовь Рехтета. Подготовка будущих специалистов начального звена образования внедрению идей формирования здорового образа жизни (за педагогическим наследием В. А. Сухомлинского)

В статье сделан анализ педагогических взглядов и практического опыта выдающегося украинского педагога В. А. Сухомлинского по проблеме здорового образа жизни и рекомендованных им основных направлений воспитательной работы в Павлышской средней школе по реализации задач укрепления здоровья школьников. Также выделены основные здоровьесохраняющие идеи выдающегося педагога, которые могут быть использованы в процессе подготовки будущих специалистов начального звена образования.

Liubov Rehteta. Training the elementary school future specialists for the implementation of ideas of healthy lifestyle formation (according to the pedagogical heritage of V. O. Sukhomlynskyi)

The article analyzes the pedagogical views and practical experience of the Ukrainian teacher V. O. Sukhomlynsky about the problem of healthy lifestyle and recommendations by him the main directions of educational work at Pavlyuska school in the implementation of the tasks of strengthening the health of schoolchildren.

The great importance of the education of healthy generation was provided V.O. Sukhomlynsky In his pedagogical activity, a significant place was occupied by the health of students, especially younger schoolchildren.

It is possible to highlight some of the main directions of the educational work of Pavlyuska School in relation to the implementation of the tasks of physical education and health promotion for students: promotion of physiological and hygienic knowledge among parents; creation of a healthy natural microclimate of the school estate; Teachers of the future schoolchildren begin to familiarize with their health by studying. And on the basis of this, each child is assigned an individual mode of work and rest.

Health saving ideas proposed by prominent scientist and teacher V.O. Sukhomlinsky reinterpreted in the modern context and can be applied in the process of training and self-improvement of the future teacher of the 1-st degree school, on the question of implementing a qualitatively new role of a specialist in education, who has developed creative abilities and high professional competence. A future specialist in the initial education have to put forward a number of tasks concerning the introduction of ideas for the formation of a healthy lifestyle in the educational process of the 1-st degree school. Also highlighted the main healthprotective ideas of the outstanding teacher, which can be used in the process of training future specialists of the initial level of education.

Key words: health culture, healthy lifestyle, health saving ideas.

УДК 316.61-053

Марина РОГАЧКО

секретар спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
м. Одеса, Україна
e-mail: svrada5@gmail.com

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ: ВІД ТВОРЧОГО ВИХОВАТЕЛЯ – ДО ТВОРЧОГО ВИХОВАНЦЯ

У статті подано аналіз поняття «творчість»; проаналізовано погляди Василя Сухомлинського на розвиток творчості дітей від дошкільного віку до випускного класу. Висвітлено основні засоби розвитку творчості. Розкрито принципи організації творчої діяльності дітей та творчого розвитку особистості, які реалізовано у педагогічній системі Павлівської школи під керівництвом Василя Олександровича Сухомлинського, які можуть бути реалізовані і в сучасних закладах освіти «від дошкільних до вищої школи». У статті виокремлено вимоги, які учений ставив до творчої особистості педагога.

Ключові слова: діти, Василь Сухомлинський, педагог, творчість.

Проблема творчості була предметом дослідження різних наукових напрямів: філософів (Г. Батіщев, М. Бердяєв, В. Гузенко, Б. Кедров, О. Кленіков, В. Кремень, І. Зязюн, Б. Новіков та ін.); психологів (Л. Виготський, І. Бех, О. Брушлінський, В. Дружинін, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Понамарьов, В. Романець, Б. Теплов, В. Ямницький та ін.); педагогів (С. Белікова, А. Богуш, Є. Бондаревська, Т. Іванова, В. Рибалко та ін.).

Учені неодностайні щодо визначення поняття «творчість». З'ясуємо насамперед сутність означеного феномена. Звернімося до словникових джерел, які тлумачать «творчість» як: діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей; [5, 136]; високосвідома діяльність людини, спрямована на створення продуктів матеріальної і духовної культури, що має суспільно-історичну цінність [5, 137]; має психологічний аспект і передбачає наявність в особистості здібностей, мотивів, знань та вмінь, завдяки яким створюється продукт, що характеризується новизною та оригінальністю [3, 219].

Вчені розглядають творчість як: процес, завдяки якому здійснюється сходження людини до вищих ступенів духовності, моральності й свободи, розвитку особистості й культури [1, 332]; нахненну працю, що вимагає зосередження фізичних і духовних сил людини [12, 11]; «боротьбу з усім хворобливим, просвітлення і душевне очищення, катарсис» [12, 13]. Більшість учених поділяють думку, що в основі творчості лежить система організація психічних властивостей, яка розвивається впродовж усього життя і визначає можливість досягнення людиною максимально високих результатів у певному виді діяльності.

Учені акцентують здебільшого на поняттях «творча діяльність» та «творча особистість». Творчу діяльність визначають як діяльність, у якій творчість як домінуючий компонент входить до структури її цілі, або способів. Діяльність людей можна умовно поділити на творчу та нетворчу, яку можна розрізнити за такими ознаками: 1) за результатом: творчість характеризується утворенням нової, раніше невідомої якості, тоді як «нетворчість» видає відомий, стандартний,